

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 81
UDC 82
UDC 008



ISSN: 2545-3998
DOI: 10.46763/palim

ПАЛИМПСЕСТ

МЕЃУНАРОДНО СПИСАНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИЧКИ,
КНИЖЕВНИ И КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

PALIMPSEST

INTERNATIONAL JOURNAL FOR LINGUISTIC,
LITERARY AND CULTURAL RESEARCH

PALMK, VOL 9, NO 18, STIP, 2024

ГОД. IX, БР. 18
ШТИП, 2024

VOL. IX, NO 18
STIP, 2024

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

Год. 9, Бр. 18
Штип, 2024

Vol. 9, No 18
Stip, 2024

PALMK, VOL 9, NO 18, STIP, 2024

DOI: <https://doi.org/10.46763/PALIM24918>

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

ИЗДАВА

Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Ранко Младеноски

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Виктор Фридман, Универзитет во Чикаго, САД
Толе Белчев, Универзитет „Гоце Делчев“, Македонија
Нина Даскаловска, Универзитет „Гоце Делчев“, Македонија
Ала Шешкен, Универзитет Ломоносов, Руска Федерација
Олга Панкина, НВО Македонски културен центар, Руска Федерација
Астрид Симоне Хлубик, Универзитет „Крал Михаил I“, Романија
Алина Андреа Драгоеску Урлика, Универзитет „Крал Михаил I“, Романија
Сунчана Туксар, Универзитет „Јурај Добрила“ во Пула, Хрватска
Саша Војковиќ, Универзитет во Загреб, Хрватска
Шандор Чегледи, Универзитет во Панонија, Унгарија
Ева Бус, Универзитет во Панонија, Унгарија
Хусејин Озбај, Универзитет Гази, Република Турција
Озтурк Емироглу, Универзитет во Варшава, Полска
Елена Дараданова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Ина Христова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Џозеф Пониах, Национален институт за технологија, Индија
Сатхарај Венкатесан, Национален институт за технологија, Индија
Петар Пенда, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Данило Капасо, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Мета Лах, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Намита Субиото, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Ана Пеличер-Санчез, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Мајкл Грини, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Татјана Ѓурин, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Диана Поповиќ, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Жан Пол Мејер, Универзитет во Стразбур, Република Франција
Жан Марк Веркруз, Универзитет во Артуа, Република Франција
Регула Бусин, Швајцарија
Натале Фиорето, Универзитет во Перуџа, Италија
Оливер Хербст, Универзитет во Вурцбург, Германија
Шахинда Езат, Универзитет во Каиро, Египет
Џулијан Чен, Универзитет Куртин, Австралија

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

PUBLISHED BY

Goce Delchev University, Faculty of Philology, Stip

EDITOR-IN-CHIEF

Ranko Mladenoski

EDITORIAL BOARD

Victor Friedman, University of Chicago, USA
Tole Belcev, Goce Delchev University, Macedonia
Nina Daskalovska, Goce Delchev University, Macedonia
Alla Sheshken, Lomonosov Moscow State University, Russian Federation
Olga Pankina, NGO Macedonian Cultural Centre, Russian Federation
Astrid Simone Hlubik, King Michael I University, Romania
Alina Andreea Dragoescu Urlica, King Michael I University, Romania
Sunčana Tuksar, Juraj Dobrila University of Pula, Croatia
Saša Vojković, University of Zagreb, Croatia
Sándor Czeglédi, University of Pannonia, Hungary
Éva Bús, University of Pannonia, Hungary
Husejin Ozbaj, GAZİ University, Republic of Turkey
Öztürk Emiroğlu, University of Warsaw, Poland
Elena Daradanova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Ina Hristova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Joseph Ponniah, National Institute of Technology, India
Sathyaraj Venkatesan, National Institute of Technology, India
Petar Penda, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Danilo Capasso, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Meta Lah, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Namita Subiotto, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Ana Pellicer Sanchez, The University of Nottingham, United Kingdom
Michael Greaney, Lancaster University, United Kingdom
Tatjana Durin, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Diana Popovic, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Jean-Paul Meyer, University of Strasbourg, French Republic
Jean-Marc Vercruysse, Artois University, French Republic
Regula Busin, Switzerland
Natale Fioretto, University of Perugia, Italy
Oliver Herbst, University of Wurzburg, Germany
Chahinda Ezzat, Cairo University, Egypt
Julian Chen, Curtin University, Australia

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Луси Караниколова-Чочоровска

Толе Белчев

Нина Даскаловска

Билјана Ивановска

Светлана Јакимовска

Марија Леонтиќ

Јована Караникиќ Јосимовска

Натка Јанкова-Алаѓозовска

ЈАЗИЧНО УРЕДУВАЊЕ

Ранко Младеноски (македонски јазик)

Весна Продановска (англиски јазик)

Толе Белчев (руски јазик)

Билјана Ивановска (германски јазик)

Марија Леонтиќ (турски јазик)

Светлана Јакимовска (француски јазик)

Јована Караникиќ Јосимовска (италијански јазик)

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

Славе Димитров

АДРЕСА

ПАЛИМПСЕСТ

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Филолошки факултет

ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А

п. фах 201

МК-2000 Штип

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

Меѓународното научно списание „Палимпсест“ излегува двапати годишно во печатена и во електронска форма на посебна веб-страница на веб-порталот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>. Трудовите во списанието се објавуваат на следните јазици: македонски јазик, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, турски јазик и италијански јазик.

Трудовите се рецензираат.

EDITORIAL COUNCIL

Lusi Karanikolova-Chochorovska
Tole Belcev
Nina Daskalovska
Biljana Ivanovska
Svetlana Jakimovska
Marija Leontik
Jovana Karanikik Josimovska
Natka Jankova-Alagjozovska

LANGUAGE EDITORS

Ranko Mladenoski (Macedonian language)
Vesna Prodanovska (English language)
Tole Belcev (Russian language)
Biljana Ivanovska (German language)
Marija Leontik (Turkish language)
Svetlana Jakimovska (French language)
Jovana Karanikik Josimovska (Italian language)

TECHNICAL EDITOR

Slave Dimitrov

ADDRESS

PALIMPSEST
EDITORIAL COUNCIL
Faculty of Philology
Krstel Misirkov 10-A
P.O. Box 201
MK-2000, Stip

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

The International Scientific Journal “Palimpsest” is issued twice a year in printed form and online at the following website of the web portal of Goce Delcev University in Stip: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>
Papers can be submitted and published in the following languages: Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish and Italian language.
All papers are peer-reviewed.

СОДРЖИНА / TABLE OF CONTENTS

11 ПРЕДГОВОР

Астрид Симоне Хлубик, член на Уредувачкиот одбор на „Палимпсест“

FOREWORD

Astrid Simone Hlubik, member of the Editorial Board of “Palimpsest”

ЈАЗИК / LANGUAGE

15 Jan Holeš

QUELQUES OBSERVATIONS SUR LES

NÉOLOGISMES TERMINOLOGIQUES FRANÇAIS CONTENANT *CYBER-*

Jan Holeš

SOME OBSERVATIONS ON FRENCH TERMINOLOGICAL NEOLOGISMS
CONTAINING *CYBER-*

27 Nadica Negrievska

UN QUADRO GENERALE DEL VOCABOLARIO CALCISTICO ITALIANO
E LA SUA APPLICAZIONE NELL’INSEGNAMENTO DELLA LINGUA
ITALIANA COME LINGUA STRANIERA

Nadica Negrievska

AN OVERVIEW OF ITALIAN FOOTBALL LEXICON AND ITS ROLE IN
TEACHING ITALIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

39 Doris Sava

AGITATION GEGEN IMPFUNGEN. METAPHORISCHE KONZEPTUALI-
SIERUNGEN DER IMPFFEINDLICHKEIT IN BLOG-KOMMENTAREN AUS
DEM *STANDARD* (2021)

Doris Sava

AGITATION AGAINST VACCINATION. METAPHORICAL CONCEPTUALI-
ZATIONS OF VACCINE HOSTILITY IN BLOG COMMENTS FROM *THE
STANDARD* (2021)

51 Ferdi Güzel

ESKİ TÜRKÇE *ARKA-* “ARAMAK...” FİİLİ VE ANLAM ALANI ÜZERİNE
NOTLAR

Ferdi Güzel

NOTES ON THE OLD TURKISH VERB *ARKA-* “TO SEEK...” AND ITS
SEMANTIC FIELD

61 Виолета Јанушева, Марија Стојаноска

ОБРАЌАЊЕТО И МАКЕДОНСКИОТ РОДОВО ЧУВСТВИТЕЛЕН ЈАЗИК

Violeta Janusheva, Marija Stojanoska

ADDRESSING AND MACEDONIAN GENDER SENSITIVE LANGUAGE

- 71 Erëza Rushiti**
AMERICAN VS. BRITISH ENGLISH: A STUDY OF GRAMMATICAL,
VOCABULARY, AND SPELLING DIFFERENCES

КНИЖЕВНОСТ / LITERATURE

- 83 Марија Ѓорѓиева-Димова**
НИЗ ШУМИТЕ НА ИСТОРИЈАТА СО ДВОГЛЕДОТ НА ФИКЦИЈАТА
Marija Gjorgjieva-Dimova
THROUGH THE FORESTS OF HISTORY WITH THE BINOCULARS OF
FICTION
- 95 Весна Кожинкова**
ОТСУТНОТО И ТУЃОТО ВО ЗЕМЈАТА НА БЕГАЛЦИТЕ
Vesna Kozhinkova
THE ABSENT AND THE OTHER IN THE LAND OF THE REFUGEES
- 105 Софија Иванова, Ранко Младеноски**
СИНОНИМНИТЕ ЛИКОВИ СО АКТАНТНА ФУНКЦИЈА НА
ПОМОШНИЦИ ВО МАКЕДОНСКАТА ДРАМА ОД ПРВАТА ПОЛОВИНА
НА 20 ВЕК
Sofija Ivanova, Ranko Mladenoski
THE SYNONYMOUS CHARACTERS WITH THE ACTING FUNCTION OF
HELPERS IN THE MACEDONIAN DRAMA FROM THE FIRST HALF OF
THE 20TH CENTURY
- 117 Şerife Seher Erol Çalışkan**
KUZEY MAKEDONYA TÜRKLERİNDE OLAĞANÜSTÜ İNANÇLAR ve
BUNA BAĞLI OLARAK ORTAYA ÇIKAN UYGULAMALAR
Şerife Seher Erol Çalışkan
EXTRAORDINARY BELIEFS IN THE TURKS OF NORTH MACEDONIA
AND THE PRACTICES THAT ARISE RELATED TO THEM
- 127 Müge Bayraktar**
BARTINEPÇİLER KÖYÜ “SUKIZI” MEMORATININ HALKIN YAŞAYIŞINA
ETKİSİ
Müge Bayraktar
BARTIN EPÇİLER VILLAGE “SU KIZI” MEMORAT’S INFLUENCE ON
THE LOCAL WAY OF LIFE
- 137 Petek Ersoy İnci**
İZMİR’DE YAŞAYAN MAKEDONYALI GÖÇMENLERDE ÇEYİZ GELENEĞİ
VE DÖNÜŞÜMÜ
Petek Ersoy İnci
DOWRY TRADITION AND TRANSFORMATION IN MACEDONIAN
IMMIGRANTS LIVING IN IZMIR

- 149 Luisa Emanuele**
 CHRISTIANA DE CALDAS BRITO: TRA *SAUDADE* E *ARTE DEL ROVESCIO*
Luisa Emanuele
 CHRISTIANA DE CALDAS BRITO: BETWEEN *SAUDADE* AND *REVERSE ART*
- 159 Valbona Kalo**
 DIALOGUE THROUGH BALLADS: CONSTRUCTING MEANING IN BALKAN ORAL TRADITION
- КУЛТУРА / CULTURE**
- 173 Ekaterina Namicheva-Todorovska, Petar Namichev, Aleksandra Jovanovska Hnida**
 RETEX AND GUERILLA DESIGN AS PROMOTERS OF SUSTAINABILITY
- МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА / TEACHING METHODOLOGY**
- 185 Blagojka Zdravkovska-Adamova, Suada A. Dzogovic, Aleksandra P. Taneska**
 APPLICATION OF STANDARDS-BASED ASSESSMENT FOR CRITICAL THINKING SKILLS DURING LANGUAGE ACQUISITION
- 197 Branka Grivčevska**
 GLIASPETTI GRAMMATICALI NEI MANUALI DI ITALIANO LS, LIVELLO B1 IN USO NELLE SCUOLE SUPERIORI NELLA MACEDONIA DEL NORD
Branka Grivčevska
 GRAMMATICAL ASPECTS IN ITALIAN L2 TEXTBOOKS, LEVEL B1, USED IN HIGH SCHOOLS IN NORTH MACEDONIA
- 209 Afrim Aliti, Brikena Xhaferi**
 EFL STUDENTS' ATTITUDES TOWARD THE USE OF PODCASTS AS A LANGUAGE LEARNING MEDIUM TO INCREASE LEARNING INTEREST
- 221 Marisa Janku, Livia Xhango**
 INTERKULTURELLE KOMMUNIKATION IM DAF-UNTERRICHT: EVALUATION UND SELBSTREFLEXION EINER INTERKULTURELLEN UNTERRICHTSSEQUENZ
Marisa Janku, Livia Xhango
 INTERCULTURAL COMMUNICATION IN GERMAN LESSON: EVALUATION AND SELF-REFLECTION ON AN INTERCULTURAL TEACHING SEQUENCE
- 233 Admir Nushi, Daniel Leka**
 INTERKULTURELLE DIDAKTIK MIT FEDERICO GARCÍA LORCAS POESIE: PRAKTISCHE ANWENDUNGEN IM UNTERRICHT

Admira Nushi, Daniel Leka

INTERCULTURAL DIDACTICS IN THE POETRY OF FEDERICO GARCÍA LORCA: PRACTICAL APPLICATION IN THE CLASSROOM

ПРИКАЗИ / BOOK REVIEWS

247 Марија Гркова-Беадер

ВОКАБУЛАРОТ – НАЈВАЖНАТА И НАЈТЕШКАТА ЗАДАЧА ПРИ УСВОЈУВАЊЕ НА СТРАНСКИОТ ЈАЗИК

Marija Grkova-Beader

VOCABULARY – THE MOST IMPORTANT AND MOST DIFFICULT TASK IN LEARNING A FOREIGN LANGUAGE

255 Kalina Maleska

ECOCRITICISM: EXPLORING THE NON-HUMAN WORLD IN AVRAMOVSKA'S NOVEL *ВОДНИ ТЕЛА*

ДОДАТОК / APPENDIX

265 ПОВИК ЗА ОБЈАВУВАЊЕ ТРУДОВИ

ВО МЕЃУНАРОДНОТО НАУЧНО СПИСАНИЕ „ПАЛИМПСЕСТ“

CALL FOR PAPERS

FOR THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “PALIMPSEST”

**НИЗ ШУМИТЕ НА ИСТОРИЈАТА СО ДВОГЛЕДОТ
НА ФИКЦИЈАТА****Марија Ѓорѓиева-Димова**Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје
marija.gorgieva @flf.ukim.edu.mk

Апстракт: Поаѓајќи од премисите за актуелноста на интердискурзивните релации меѓу книжевноста и историјата во современиот македонски роман, целта на овој текст е да ја елаборира и да ја потврди таа теза преку толкување на романот *Марко Крале* на македонскиот автор Слободан Мицковиќ. Теориските рамки на истражувањето се поврзани со концепциите за постмодернистичкиот ревизионистички историски роман на Брајан Мекхејл коишто ќе бидат интерпретативно применети врз романот на Мицковиќ. Толкувачкиот фокус е поставен врз епистемолошките и врз онтолошките теми и наративните постапки (интертекстуалноста како доминантна) преку коишто тие теми се артикулирани во романот.

Клучни зборови: *постмодернистички ревизионистички историски роман, интертекстуалност, македонски роман, Слободан Мицковиќ.*

Теориски контекстуализации

Историскиот роман во македонската книжевност има тукуречи конститутивна функција во однос на романескниот жанр, но и во контекст на создавањето на националната литература. Ако книжевната историографија го верификува романот *Село зад седумте јасени* (1952) на Славко Јаневски како прв македонски роман, тогаш романот *Толе Паша* (1956) на Стале Попов, којшто е парадигматичен реалистички историски роман,¹ недвосмислено, учествува во раната фаза од развојот на македонскиот роман и, посебно, на реалистичкиот роман. Историскиот роман е единствениот прозен жанр што има децениски континуитет, еднакво како што историјата, макар и како фон, вообичаено, била присутна во романите што жанровски не се одредени како историски. Во понатамошната еволуција на македонскиот роман значаен влог има и историскиот роман, иако во епохата на модернизмот, со оглед на неговите поетички конвенции, доживува видливи промени, првенствено на ниво на романескниот третман на историјата (испреплетувајќи ја со митолошките обрасци), за што сведочат романите на Славко Јаневски.

¹ Да се види: „Реализмот на историјата, реализмот на фикцијата“, Марија Ѓорѓиева-Димова. *Книжевни каталози*. Скопје: Публишер, 2023, стр. 7-31.

Постмодернистичката книжевност го означува враќањето на историскиот роман на голема врата, пролиферирајќи жанровски варијации. Романот *Александар и смртта* (1992) на Слободан Мицковиќ означува битно издание не само во книжевниот туку и во културно-историскиот и социо-политичкиот контекст. Прво, означува почеток на важна фаза во развојот на македонскиот историски роман, со оглед на тоа дека ја промовира историографската метафикција,² како „репрезентативен постмодернистички жанр“ (Наџиоп, 1996) во македонската литература. Второ, романот се појавува во раните 90-ти години од 20 век што коинцидира не само со постмодернистичките делегитимизации на „големите наративи“ (Лиотар, 2007), туку и со процесот на создавање нови држави, произлезени од распаѓањето на федералната заедница, што го имплицира и контекстот на потрага по нови темели за легитимација на сопствената национална историја, литература и култура, за рedefинирање на координатите на колективните идентитети и на идеолошките упоришта.

Интерпретативни контекстуализации

Уште една потврда на статусот на историскиот роман во македонската книжевна историја нуди и романот *Марко Крале* (2003) на Слободан Мицковиќ, кој може да се толкува низ призма на моделот постмодернистички ревизионистички историски роман (McHale, 2001). Приказната е вrameна со два историски настани – првиот, поврзан со поразот во битката кај Марица (1371) во која загинаваат браќата Мрњавчевиќ, по што Марко станува крал, а Македонија добива вазалски статус во составот на Отоманската Империја и вториот, во последната глава, поврзан со неименуваната битка во која тој загинава. Во фабуларното средиште е историската фигура, (ре) конструирана во пресекоот перспективи, сведоштва, приказни дадени од страна на сведоците. Романескните тематизации на историската личност се во согласност со конвенциите на постмодернистичкиот ревизионистички историски роман, чијшто ревизионизам е дефиниран во двојна смисла: „1. Ја ревидира содржината на историските записи, реинтерпретирајќи ги, често демистифицирајќи ја или разоткривајќи ја лажливоста на ортодоксната верзија на минатото; 2. Ги ревидира, т.е. ги трансформира конвенциите на традиционалниот историски роман“ (McHale, 2001, стр. 90). Овие две рамништа се реализираат преку постапката што Мекхејл ја именува како апокрифна историја: таа ја проблематизира официјалната верзија на два начина – или дополнувајќи го историскиот запис, стремејќи се да го реставрира она што било изгубено или потиснато или, пак, ја алтернира официјалната историја. Во првиот случај апокрифноста оперира во „темните места“ на историјата, а во вториот случај, ги крши ограничувањата на темните места. И во двата случаја, се ефектуира со јукстапонирање на официјално прифатената верзија за она што се случило и другата, често радикално различна верзија на светот (McHale, 2001, стр. 90-91).

² За толкувањето на романот *Александар и смртта* како историографска метафикција да се види: Марија Ѓорѓиева-Димова. *Повторната средба на Клио и Калиопа*. 2012, Скопје: Три.

Овие жанровски одлики во романот на Мицковиќ се реализирани преку интертекстуалните постапки, како негова структурна доминанта, но и како носител на неговиот метафиксиски слој. Романот е врамен со три паратекста кои ги сигнализираат „надворешните граници“ (Лотман, 2005, стр. 88-89) на текстот, откривајќи ја авторската намера. Првиот, влезен паратекст „во спомен на Марко Цепенков и на Блаже Конески“, упатува на предлошките на кои се повикува романот – легендите за Марко, приопштени од страна на Цепенков и циклусот песни за Марко Крале на Конески. Вториот паратекст, белешката на авторот, упатува на интертекстуалниот процес на создавање на романот: „Основната замисла беше да се следат структурата и поентите на циклусот на Конески, што е, се надевам, запазено во сиот тек на раскажувањето... Во текстот и во секоја глава вградени се стих или два од песните за Крале Марко и синтагми од легендите на Цепенков така да бидат препознаени и кога се парафразирани, да му дадат печат на ракописов кој ним им е посветен“ (Мицковиќ, 2003, стр. 100). Третиот излезен паратекст е толкувачкиот есеј насловен *Песните за Марко Крале на Блаже Конески*, што Мицковиќ го напишал во 1981-та, значи хронолошки пред романот, а како авторско читање на лирските текстуализации на историската фигура од страна на Конески, кои го поттикнале читателот Мицковиќ на авторска креација – текст за историската личност. „Како прилог кон прозниот текст го објавувам спомнатиот есеј. Иако е на местото каде што обично се наоѓа поговор, тој повеќе има функција да покаже од каде, со какво разбирање на песните на Конески се тргнало и, постапно, се дошло до овој прозен текст“ (Мицковиќ, 2003, стр.100).

Надворешната паратекстуална рамка има двојна функција: автореференцијална, бидејќи ги оголува тематските и структурните рамништа во романот, и рецепциска, бидејќи го инструира восприемањето на романот од страна на читателот, сугерирајќи му ја предлошката (циклусот на Конески) како неопходен фон за разбирање на текстот. Дополнително, на читателот му е даден на увид паралелизмот меѓу еден романескен и еден есеистичко-толкувачки приказ на лирските предлошки, сугерирајќи му ги можностите/разликите на книжевниот и на херменевтичкиот модус на третирање на поетскиот циклус. Паратекстуалните знаци се сигнали и за „внатрешните граници на текстот“ (Лотман, 2005, стр. 89), бидејќи тие се содржани и во насловите на поглавјата, така што секој од нив кореспондира алузивно, цитатно со циклусот на Конески: на пример, *Пад* упатува на песната *Одземање на силата*, *Страв* на песните *Стерна* и *Одземање на силата*,³ *Бес* и *Бог* на песните *Кале* и *Марковиот манастир*, *Смрт* на песната *Кале*⁴ и на

³ Упатувањата на песната *Стерна* се и на мотивско рамниште (злото кое демне), но и на јазично-лексичко рамниште („сите спијат, го чекам часот за таа да рикне, да го затне дувлото на лошотијата“), како и на *Одземање на силата*: „страв длабок, неимовен, кој го втурна во болест што ја намалува, ја одзема силата“ (Мицковиќ, 2003, стр. 33).

⁴ Алузијата е видлива преку парафразата „старо и неспособно, дрто и сакато, доодено и недоветно, ќоро, немо и глуво“, Мицковиќ, 2003, стр. 92) на Блажевиот стих „мало и големо, мажи и жени, пудер и плева“.

песната-епилוג *Песјо брдце*.⁵

Насловите на поглавјата создаваат и една парапrikaзна во однос на главната романескна фабула, бидејќи во нивниот редослед (*Пад, Страв, Бес, Бог, Смрт*) е содржана не само интертекстуалната врска со песните од циклусот на Конески, туку е најавена и алтернативната историја – еволуцијата на емотивните и на психолошките состојби на ликот, врз кои се темели приказната со алтернациски предзнак. Конечно, паратекстуалниот комплекс е вид метаисториографски коментар кој го носи ревизионистичкиот потенцијал на романот: наспроти историографскиот фокус врз биографско-хронолошката регистрација на големите историски настани кои го обезбедиле присуството на историската фигура во историските анали, но и во фолклорната колективна меморија, романот ја следи емотивната, нејуначката, човечката страна на кралот, оголена во миговите на неговото соочување со поразите, со дилемите и со сознанијата за релативноста на моќта и на слободата – колективна и лична. „Си се мислел силен зашто немало од тебе посилен, па си се осилил, си се возгордеал, дека си најсилниот на светот. Ама кога во бојот си видел колкава е и каква е силата на вистинскиот силник, си се сетил слаб и мал“ (Мицковиќ 2003, стр. 27-28), предупредувачки го оствестува старецот во првата глава.

Романескниот ревизионизам е реализиран низ постапката апокрифна историја, т.е. преку фикциското проблематизирање и пополнување на „темните места“ на историографијата: внатрешниот живот на историската личност, отсуството на фактографска потврда за вистинските причини околу Марицката битка, вистината за смртта на браќата Волкашин и Углеша и за гробот на Марко. „Па и самите браќа Мрњаци, покојни сега, и татко му на Марко, Волкашин, кралот, и стрико му, Углеша деспотот, не можеа да се сложат кој колку ќе даде, колку ќе преземе на својот грб. Па така и заминаа во бој, како две војски, несложни, како секоја за себе да ќе го бие бојот... Така и тој помогна да се загуби единствената трага на смртта на Марко Крале – да му се збрише и местото на гробот“ (Мицковиќ, 2003, стр. 13, 98).

Во однос на ревизионистичката поставеност кон традиционалниот историски роман, *Марко Крале* ги напушта реалистичките претстави на историската стварност, па наместо „монументалистичкиот третман“ (Žmegač, 1994, стр. 70) на големите историски настани/личности се префокусира врз внатрешната состојба на историската фигура. Ревизионизмот е и наративно-структурно ефектуиран и преку наративните постапки: различните наратори (во прво и во трето лице) и променливата внатрешна фокализација на ликовите кои се учесници и сведоци на случувањата што ги коментираат, а кои се диференцирани според професијата, според потеклото и според статусот во воената/општествената хиерархија, секогаш, доаѓаат по покана на владетелот, како советодавни или војнички авторитети, односно

⁵ Мотивско-тематскиот комплекс на многуликото зло кое искушува и злодоброто кои се дел од циклусот на Конески, лајтмотивски се провлекува и низ романот. Коментарите во романот „Оние што ги расекол напoлу, како да се престоруваат во двајца“, „ја присвои смртта без никој да ја види“ (Мицковиќ, 2003, стр. 96-97), ја евоцираат сцената на таинственото заминување на јунакот во *Песјо брдце*.

бидуваат дистанцирани откако се премногу инволвирани. „Потоа Марко и мене напорки ме погледа и ми рече јас, Добромир Кален, да се вратам кај војската, зашто таму ми било местото... Така паднав во немилост, сигурно затоа што го слушав разговорот со старчето“ (Мицковиќ, 2003, стр. 28). Сведоците засведочуваат различни страни од личноста на Марко, различна фаза од неговата емотивно-психолошка состојба и соопштуваат различни информации, па, во таа смисла, ги исцртуваат епистемолошките координати на спрегата знаење – моќ, потврдувајќи го знаењето како дискурзивен конструкт, сочинет во согласност со позицијата на оној кој има увид во случувањата, но и кој има можност да ги соопшти во зависност од мотивите, од адресатите, од целите што треба да се постигнат.

Во првата глава *Пад*, нараторот го црпи авторитетот на веродостоен сведок преку статусот и моќта добиени од знаењето што го поседува: „Јас сум болјар и воин Добромир Кален. Секогаш во воено време јас бев прв до кралот Волкашин зашто најдобро знаев што треба да се стори за војската темелно да се подготви за војувањето. Пред бојот на Марица кралот ми го прати синот Марко да биде на чело на малата војска, а јас да бидам прв до него... Марко јавва, отсутен, како нетука, и гледам дека страшното сознание за поразот постепено го опфаќа“ (Мицковиќ, 2003, стр. 7-8). Уште во првата глава е најавена ревизијата на историските заблуди: „И не беше таа само од небрежност, туку и од еден прикриван кукавичлук, кој, пак, сакаше да се покаже како јунаштилак: ништо не ни може таа разуздана навалица“ (Мицковиќ, 2003, стр. 12). И во втората глава, *Страв*, нараторот се легитимира преку свидетелската позиција („Јас знам, насекавам што се случува со Марко“) (Мицковиќ, 2003, стр. 34) и преку статусот на доверливиот авторитет, на којшто се повикувале и претходните владетели. „Јас сум Крстан Крул, болјар, дворјанин. Крале Марко ме повика да му бидам придружба, само јас, како што секогаш ме повикувал и татко му, кралот Волкашин, кога ќе дојдеа тешки времиња, па требаше разборно да се мисли“ (Мицковиќ, 2003, стр. 33). Во третата глава, *Бес*, кажувачот настапува од друга позиција: тој е врсник на Марко, припадник на понизок ред и, спротивно од претходниците, го признава незнаењето во однос на случувањата: „Тогаш Марко ме повика мене, негов врсник, Гаврил Кана, за придружба. Се оддалечи од сите болјари, големци, благородници, дворјани и советници, духовници и ме намести мене во своја близина. А јас не сум од висок род – од дедо-прадедо ние сме мајстори, градители... Беше задоволен. Утредента се скрши. Зошто и како јас не разбрав“ (Мицковиќ, 2003, стр. 58, 72). „Ако Гаврил Кана не разбрал јас разбрав, јас грешниот Василиј, свештеник, слуга божји. Знаев дека е, иако навидум тврд и темерут, во душата човекољубец, па и сожалив. Јас знаев дека болеста му беше душевна и дека може да му помогнат само молитви кон бога“ (Мицковиќ, 2003, стр. 75-77), изјавува нараторот во четвртата глава, *Бог*, кој се легитимира низ позицијата на духовник, но и низ знаењето што го поседува. Во последната глава, *Смрт*, се појавува доброупатениот сведок од првата глава („веќе знаев што ќе стори“) (Мицковиќ, 2003, стр. 94), но повидлив е и реинтерпретативниот елемент, со вклучување и на сезнаечкиот наратор и на внатрешната перспектива на ликот.

Наративните постапки во романот, кои го артикулираат романескниот ревизионизам, ги истакнуваат и епистемолошките теми, поврзани со прашањата за достапноста и за трансмисијата на знаењето, за дивергентните структурирања на истото знаење, за границите и за ограничувањата на знаењето. Осцилациите меѓу сезнаечката раскажувачка позиција и рестриktivната и променливата фокализација на ликовите-сведоци, ја зумираат реинтерпретативната нишка, постапно градирана и кулминирана во последната глава: нишка со која се оголуваат заблудите, дури и на учесниците во историските случувања, а во насока на демистифицирање на идеолошките упоришта на едно владеење, но и на неговите претстави, нишка која илустрира дека знаењето, првенствено, е работа на перспективата и на можноста за нејзина вербализација, како што и вистината е резултат на процесите на селекција и на конструкција. Романот го сугерира и сомнежот во можноста да се обезбеди конечната, единствената, универзалната Вистина, којашто пред читателите се дисперзира во процесот на (мултиплицирано) генерирање вистини како партикуларни верзии, продуцирани од различни перспективи.

Демитологизацијата, деепизацијата, дехероизацијата на Марко Крале, што започнува во лирскиот циклус на Конески, Мицковиќ ја дополнува во романескен контекст: неговиот ревизионизам постапно ја оголува човечката страна на кралот, на јунакот, градирана меѓу состојбите и чувствата на страв, на вознемиреност, на бес, на немоќ, на поразувачкото сознание за јазот што постои меѓу нештата „какви што навистина биле“ и нештата како што се конструирани во перцепциите, во секавањата, во сведоштвата и во приказните на другите (колективот и поединците): „И така, се прочу – прв мегданџија и винаџија во кралството“ (Мицковиќ, 2003, стр. 15) е констатацијата која го открива процесот на усната трансмисија на знаењата, како еден механизам на создавање на колективната меморија. Во тој проблематизирачки процес е доведена во прашање и воено-стратешката способност на кралот и неговите владетелски ангажмани во превенирањето на поразите од непријателската војска: „Па што сторил тој, самиот Марко да ја предвари, да ја сопре таа наезда на гадинките?“ (Мицковиќ, 2003, стр. 14). Кон мозаикот проблематизирачки перспективи се додава и Марковата: тој ги препознава заблудите и празнините во знаењата за одделни епизоди од историјата, самосвесно признавајќи го јазот меѓу познатата и непознатата страна на случувањата, додавајќи го и сопственото сведоштво: „Не само што го спомнуваат туку го величаат, му придодаваат дека сторил нешто што не сторил за доброто на народот. Му кажаа дека веќе се пеело за него, како во битка, ослободил три синџира робје. Да, ослободил, ама не во битка, туку со понижувачко молење во Едрене, кај што самиот отиде, а никој од турските големци не го ни погледна. Го пуштија да моли кај младиот Лала Јилмаз кој му вети дека ќе го пушти робјето. Го одржа зборот напалу – ги пуштија само мажите, жените ги задржаа. Во една песна, пак, се кажуваше како надвил на мегдан некаков Муса од Круса наречен Кесеџија. Да, беа дошле до него поплаки од народот, од крајните северни и западни околии, дека некој Муса

зулум прави, граби, убива кај ќе стаса. Тогаш Марко страшно се налуту, просто рикна дека, само ако го сретне, ќе го смачка како полжав. Но на тој Муса очи му нема видено“ (Мицковиќ, 2003, стр. 42). Во исповедниот настап Марко ја посочува глорификацијата што му е конструирана во туѓите претстави како товар што мора да го носи и како обврска што треба да ја оправда, но и како заблуда што не кореспондира со стварноста: „Му тежеше како карпа токму тоа, што него народот го имаше за спасител, за одбранбеник, за јунак, му припишуваше сила која ја нема, храброст, а таа му се давеше во стравови и стравувања... Марко е надвор, насекаде. Марко е со сите луѓе, во песните, во приказните, во кажувањата. Марко е јунакот којшто го брани народот, Марко е оној кој им дава надеж, оној кој им се одмаздува во нивно име на силниците. Тие си го создале таков каков што е, и тоа не си ти“ (Мицковиќ, 2003, стр. 44, 87). Мозаикот претстави за себе како за јунак и како спасител (вистината сочинета од другите), филтриран низ сопственото знаење и низ сопствената вистина во еден миг го доведува и до проблематизирачко соочување со прашањето на сопствениот идентитет: „И јас сум и нејас, помисли Марко. Веднаш му искрсна поразувачката мисла дека, ако е така, тогаш тој и не знае кој е“ (Мицковиќ, 2003, стр. 84).

Романескната ревизија го надминува антикварно-монументалистичкиот третман на историската личност (Žmegač, 1994, стр. 74), семиотички кодиран во текстовните претстави во рамки на фолклорните глорификации и хиперболизации, а како израз на потребата на заедницата во услови на вековна поробеност да создаде идеализирана фигура на јунак преку којашто ќе го манифестира стремежот за слобода. Интертекстуалните трансгресии во романот го ревидираат традиционалниот историски роман и неговите конвенции на претставување на историската стварност со тоа што го ревидираат миметичкиот потенцијал на жанрот низ редефинирањето и проширувањето на миметизмот: романот не е непосредно упатен на стварноста туку на другите, на веќе постоечките текстуализации. Интертекстуалните релации и постапки во *Марко Крале* потврдуваат дека книжевните текстови учествуваат во конструкцијата на реалноста и не го прикажуваат „екстратекустуалниот свет директно (via mimesis) туку низ филтерот претходни текстуализации (via poiesis) (Juvan, 2008, стр. 4). Тоа имплицира во нагласување на разнишаниот онтолошки статус на книжевноста која нема непосреден однос кон референтниот свет и кон неговите значења, туку до нив доаѓа интерпретативно упатена кон другите текстови.

Во романот на Мицковиќ, покрај епистемолошките теми, се актуализираат и онтолошките теми, артикулирани низ проблематизациите на границите меѓу световите/текстовите: во фокусот се поставени мултиплицитетот и симултанитетот на световите/текстовите (книжевност – историја, факт – фикција, официјална – алтернативна верзија), илустрирајќи ја нивната нестабилност. Онтолошките тематизации, нагласени преку интертекстуалните постапки кои го оголуваат чинот на создавање на текстот/светот, па и процесот на создавање, стануваат дел од мимезата. Во метатекстуалната рамка се имплицирани и коментарите на процесот на

претставување на минатото, било во фолклорен, било во лирски, било во романескен контекст, што е особено нагласено преку интертекстуалните и паратекстуалните структури – текст покрај текст, текст во текст, текст за(д) текстот. Романот метатекстуално упатува на начините на кои се реализира генолошкото/жанровското прекодирање од фолклорен (епски, легендарен) жанровски код во книжевно-уметнички (лирски, циклусот на Конески и романескен, текстот на Мицковиќ), односно од историографски во фикциски дискурзивен контекст.

Конечно, интертекстуалноста е вид метафикциска постапка, односно „маргинален случај на метафикција“, во смисла на „имплицитно упатување кон сопствената артифициелност“ (Curtie, 1995, стр. 6): станува збор за текстови кои својата артифициелност ја истакнуваат преку референцијата кон традиционалните форми или кои ги позајмуваат тематските или структурните принципи од други текстови. Внатрешната граница меѓу екстратекстуалната референца кон стварноста и интертекстуалната референца кон книжевноста ја означува артифициелноста на фикцискиот свет, додека симултано ги нуди своите референцијални можности“ (1995, стр. 5-6). Метафикцијата, како главен индикатор на онтолошките теми во *Марко Крале*, се реализира интертекстуално – преку рамковните паратекстови и преку наративните постапки кои ја откриваат авторската самосвест за неможноста да се говори за минатото без посредувано упатување на постојните текстуализации, било афирмативно, било проблематизирачки, било иронично-пародично. Како што лирскиот циклус на Конески е упатен на фолклорната предлошка, така текстот на Мицковиќ е упатен на текстуалниот комплекс на претходниците – на Цепенков и на Конески, создавајќи хипертекстуална низа со трансформативен предзнак.⁶

Романескната структура во која примат добиваат микро-приказните, соопштени од страна на сведоците/учесниците, со повремени референции кон настаните/личностите кои го сочинуваат контекстот на минатото, од една страна, и романсиерската намера да упатува на постојните лирски и фолклорни текстуализации на историјата, од друга страна, имаат дополнителна функција: да се нагласи процесот на наративизација на минатото, како процес на негово осмислување и толкување. Доминацијата на чинот на раскажување значи зумирање на процесот на наративизација на стварноста, на нејзиното значенско обликување, во согласност со формално-жанровските рамки, оголување на чинот на пренос на знаењето во кажување. Ако, според Хејден Вајт, процесот на наративизација се наоѓа „во средиштето на човековото разбирање“, на наметнувањето значење и на „формалното поврзување на хаосот настани“ (1990, стр. 1-2) и во историографски и во книжевни рамки, тогаш нарацијата го преведува познатото во раскажано, а токму тој пренос го преокупира постмодернистичкиот роман. „Конвенциите на нарацијата, и во историјата и во романите, не се принудни, туку создаваат услови за можноста за произведување смисла“ (Načion, 1996, стр. 204).

⁶ Хипертекстуалноста како текстуална трансценденција во онаа смисла во која говори Женет (2003, стр. 69).

На повисоко рамниште, ревизионистичкиот историски роман на Мицковиќ го илустрира начинот на којшто еден фикциски текст генерира (ре) интерпретација која би била компетитивно поставена во однос на историскиот факт, но и (мета)интерпретативно, во однос на останатите интерпретации во историографски и во книжевен контекст. Елаборирајќи ги начините на коишто фикцијата може да заснова определена интерпретација, т.е. начините на кои фикцијата може да се употреби како средство за интерпретација, Софи Рабо ја констатира поврзаноста меѓу фикцијата и интерпретацијата: „Ако често се случува знаењето да ѝ претходи на интерпретацијата, не е ретко ни тоа кога интерпретацијата води кон градењето податоци за кои ништо не знаеме“ (2005, стр. 274). Можноста „една фикција да се заснова врз една интерпретација“, односно „една форма на интерпретација да биде продолжена со фикционални средства“, за авторката претставува доволен доказ за наклонетоста на интерпретацијата кон измислување. Оттаму, романескното „измислување“ на Мицковиќ е можно фикциско толкување на историската стварност, актуализирана низ нејзината алтернативна димензија, односно романескно толкување кое води кон создавање непознати податоци, потврдувајќи дека „фикцијата самата за себе е свој факт“ (Рабо, 2003, стр. 280).

Романескниот интерес за историското минато недвосмислено го артикулира и односот минато – сегашност, сугерирајќи дека дијалогот меѓу нив, неминовно присутен во сите книжевни навраќања кон историското минато, е доминиран од ретроактивно-спознајните позиции на сегашноста, односно на романсиерскиот и на романескниот контекст, но и поширокиот општествено-политички и културно-историски контекст во којшто е создаван романот. Тој однос е сугериран во романот преку (авто) иронично интонираните коментари кои упатуваат на проблематизирачкото преиспитување на постојните текстуализации на историската фигура, но и на (само)свеста за неможност во современиот контекст да се говори за јунаците на традиционалниот начин. Наспроти потребата од постоење јуначки идеал, („Ни треба и нам за да го опејуваме, зашто сега немаме веќе јунаци за опејување. А ни треба Марко Крале, тој јунак над јунаци и сега ни треба да нè зацврстува во надежта и да ни ја јакне верата“) (Мицковиќ, 2003, стр. 99), романескната ревизија во *Марко Крале*, паралелно, ја сугерира и неможност за јунаците да се говори на начин како што се говорело во контекст на создавањето на националните митови, односно врз фонот на „големите наративи“. Дополнително, не се проблематизираат само модусите на претставување на јунакот, туку се отвора и дилемата дали во современиот контекст, воопшто, е можен статусот на јунак. Оттаму, ревизионистичката и алтернативната историја што се поставува во романот не е само упатување кон минатото, туку и кон сегашноста од која се поставуваат интересите за минатото, од која се толкува минатото и се конструираат вистината и знаењето за него. Да се говори за извесна историска личност/стварност во романескен контекст, значи да се создава во рамките на еден актуелен (општествено-историски и културен) контекст, а неретко и да се биде

поттикнат од него. Тоа, во крајна линија, ја открива и етичката димензија на романсиерскиот потход: етичката дилема како да се говори за минатото, особено за настани и за фигури кои имаат формативна улога во создавањето национални и колективни идентитети. Затоа и Мицковиќ во првиот паратекст („во спомен на Цепенков и Конески“) прави метонимиска замена на делото со авторите, упатувајќи токму на важноста на авторската намера да се индицира пристапот кон одреден историски настан/личност, односно на влијанието на актуелниот контекст во којшто е мотивиран говорот за тоа минато. „Нашето разбирање и толкување, нужно, произлегуваат од нашата сопствена историски, општествено и институционално формирана свест. Затоа, историите што ги реконструираме се текстуални конструкции на нас кои и самите сме историски субјекти. Како што минатото ја обликува сегашноста, така и сегашноста го преобликува минатото“ (Montrouez, 2003, стр. 121).

Заклучок

Романот *Марко Крале* на Слободан Мицковиќ го позиционира книжевниот текст кон историјата и ја артикулира релацијата книжевност-историја/историографија. Доминатната интертекстуална постапка ја посочува посредуваната достапност на минатото, самосвеста за постојните текстуализации. Романескната структура која реинтерпретативно се поставува кон историографијата и кон традиционалниот историски роман, која интертекстуално осцилира меѓу историографските, фолклорните и лирските текстуализации на Марко Крале го вовлекува и читателот: во чинот на читање тој го засведочува паралелизмот меѓу она што го знае (знаењето стекнато низ елементарното образование) и актуелната романескна репрезентација на Мицковиќ, засведочувајќи го сопоставувањето на различните верзии.

Конечно, интертекстуалната доминанта во романот е непосредна творечка илустрација на теориските концепции за интертекстуалноста што ги елаборираат нејзините мнемонички функции. „Кога книжевноста се посматра во светлина на меморијата, таа се покажува како мнемоничка уметност *par excellence*“ (1997, стр. 24), констатира Ренате Лахман, земајќи ја интертекстуалноста како базичен модел преку којшто книжевноста ја отелотворува културната меморија. Културата е генетски ненаследна колективна меморија, семиотички кодирана во форма на знаци/текстови, кои, пак, ја екстериоризираат меморијата, материјализирана во „надворешното“ пишување. Интертекстуалните постапки обезбедуваат повторна читливост на текстовните резерви, имплицирајќи го синхронизитетот на текстовите, но и на културите, илустрирајќи го и принципот на создавање на книжевноста од книжевност. „Просторот на меморијата е впишан во текстот, како што текстот се впишува себеси во просторот на меморијата. Меморијата на текстот е неговата интертекстуалност“ (Lachmann, 1997, стр. 15). „Мнемоничката функција на книжевноста ги провоцира интертекстуалните процедури или поинаку интертекстуалноста ја продуцира и ја одржува меморијата на

книжевноста“ (Lachmann, 2010, стр. 309). Интертекстуалното навраќање кон постојните текстуализации на Марко Крале (главно, кај Цепенков и кај Конески) е своевиден дијалог со македонската книжевна традиција, но и облик на нејзино „експлицитно паметење“: интертекстуалните постапки и релации во романот ја продуцираат и ја потхрануваат меморијата на македонската книжевност, реактуализирајќи ја и како автор и како читател, обезбедувајќи го нејзиниот континуитет, заштитувајќи ја од заборав.

Библиографија

- Женет, Ж. (2003). Палимпсести. Во К. Кулавакова (Прир.). *Теорија на интертекстуалноста*. Скопје: Култура, стр. 63-77.
- Лиотар, Ж. Ф. (2007). *Постмодерна состојба*. Скопје: АЗ-БУКИ.
- Лотман, Ј. (2005). *Структурата на уметничкиот текст*. Скопје: Македонска реч.
- Мицковиќ, С. (2003). *Марко Крале*. Скопје: Слово.
- Рабо, С. (2005). Кратка средба со Хомер: интерпретација, фикција и факти во *Вистинската приказна* на Лукијан. Во К. Кулавакова/Ж. Бесиер/Ф. Дарос (Прир.), *Дијалог на интерпретации*. Скопје: Гурфа, стр. 265-289.

* * *

- Assmann, J. (2005). *Kulturno pamćenje*. Zenica: Vrijeme.
- Currie, M. (Ed). (1995). *Metafiction*. London and New York: Longman.
- Hačion, L. (1996). *Poetika postmodernizma: istorija, teorija, fikcija*. Novi Sad: Svetovi.
- Juvan, M. (2008). *History and Poetics of Intertextuality*. Purdue University Press.
- Lachmann, R. (1997). *Memory and Literature: Intertextuality in Russian Modernism*. Mineapolis/London: University of Minesota Press.
- Lachmann, R. (2010). Mnemonic and Intertextual Aspects of Literature. In E. Astrid, A. Nünning (Eds.) *A Companion to Cultural Memory Studies*. Berlin/New York: De Gruyter, pp. 301-309.
- McHale, B. (2001). *Postmodernist Fiction*. London and New York: Routledge.
- Montrouz A. L. (2003). Poetika i politika kulture. In Z. Lešić (Priр.) *Novi Istoricismam i kulturni materijalizam*. Beograd: Narodna Knjiga, str. 104-137.
- White, H. (1990). *The Content of the Form*. Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press.
- Žmegač, V. (1994). *Književnost i filozofija povijesti*. Zagreb: Hrvatsko filozofsko društvo.

Marija Gjorgjieva-Dimova
SS. Cyril and Methodius University, Skopje

Through the Forests of History with the Binoculars of Fiction

Abstract: Starting from the premise about the actuality of the interdiscursive relations between literature and history in the contemporary Macedonian novel, the purpose of this text is to elaborate and confirm that thesis through the interpretation of the novel Marko

Krale by the Macedonian author Slobodan Mickovic. The theoretical framework of the research is related to the concepts of Brian McHale's postmodernist revisionist historical novel that will be interpretatively applied to Mickovic's novel. The interpretive focus is placed on the epistemological and ontological themes and the narrative procedures (intertextuality as dominant) through which those themes are articulated in the novel.

Keywords: *postmodernist revisionist historical novel; intertextuality; Macedonian novel; Slobodan Mickovic.*

ГОД. IX
БР. 18

ПАЛІМШЕСТ

PALIMPSEST

VOL. IX
NO 18